49uncu GÜNE BAŞKA BİR BAKIŞ

Dr. Ed Bailey edbailey@uoguelph.ca

Gun Dog Dergisinde yayınlanmıştır

İlk yayınlanış tarihi Nisan/ Mayıs, 1994

İkinci yayınlanış tarihi , Nisan/Mayıs, 1998

Bu sihirli ‘’49. gün bir dakika bile fazla değil’’ fikri nereden geliyor? Hatırladığım kadarıyla popüler yazımda bunun ilk bahsi 1961 yılında geçmiştir. Richard Wolters’ın bir kitabının 3. bölümünün son cümlesi: ‘’köpeğinizi doğru zamanda alın. Bu da tam 7 hafta yani 49 günlükken’’ der. Aynı bölümün başka bir yerinde ise koyu harflerle ‘’ yavrunuzu tam 49 günlükken satın alıp eve götürün’’ diye tekrar eder. Ancak, Wolters 49 sayısını ne kafasından atmış ne de ona aniden vahi olmuştur. Muhtemelen 1959 yılında Genetik Psikoloji Dergisinde Pfaffenberger ve Scott imzalı ‘’Rehber Köpeklerde Geciktirilmiş Sosyalleştirme ve Eğitilebilirlik Arasındaki İlişki’’ adı altında yayınlanan makaleden ilham almıştır. Bu makalede rehber köpeği olarak yetiştirilecek yavruların kardeşlerinden 7 haftalıkken ayrılmaları koşuluyla insanlara doğru şekilde bağlanabilecekleri söylenmekteydi. Ya da belki de 1961’de Bilim dergisinde Freidman, King ve Elliot imzasıyla çıkan ‘’Köpeklerin Sosyal Gelişimlerindeki Kritik Dönemler’’ makalesi de rol oynamış olabilir. Veyahut da 1944’den başlayarak Scott ve meslekdaşlarının yayınladığı bir dizi makalenin yanı sıra Paul Scott ve John Fuller ‘in 1965’de yayınladıkları ‘’ Köpeğin Sosyal Yapısının Genetiği’’ isimli kitap bunun sorumlusu olabilir. Daha sonra ismi hafif değiştirilerek yayınlanan bu kitap Main, Bar Harbour ‘daki Roscoe B. Jackson Laboratuvarında 20 yıldan fazla süren köpek sosyalleşme dönemleri üzerine çalışmaları bir araya getirmiştir. Bu büyük çalışma çok sayıda Tel Tüylü Tilki Terrier, Basenji, Beagle, Cocker Spaniel ve Shetland Koyun Köpeğini kapsamıştır.

Scott, önde gelen bir hayvan davranışçısıydı ki o yıllarda Amerika’da çok az sayıda meslekdaşı vardı. Fuller bir genetikçiydi ve davranışın gelişiminden çok genetic olarak ortaya çıkışıyla dağa çok ilgileniyordu.

Bunlara ek olarak, özellikle de evcil köpeklerin davranışlarıyla ilgilenen çok sayıda üniversite, post-doktora ve gönüllü öğrenci mevcuttu. Bu, köpek davranışlarının üzerinde yapılan çalışmaların temel ivmesi olara görülebilir. Wolters kitabında Scott ve Fuller'in çalışmalarına gönderme yapar ve görünüşe göre 49 gün fikrini onlardan almıştır. Öte yandan, yayınlanmış kitaplarının hiçbir yerinde köpeği tam 49 günlükken alın dememektedirler. Görünüşe göre Wolter 2 ile 2'yi toplamış ve 49 sayısına ulaşmıştır. Öyleyse ne bulmuşlardır?

49 günlük zaman dilimi konusunda çok önemli olan bir gerçek şudur: yavrular hepsi bir kaç saatlik arayla doğsa bile aynı batımdaki yavruların gelişimsel yaşı, aralarında iki yönde de olmak üzere birer hafta değişiklik gösterebilir.

Bu gelişimsel farklılıkların nedeni birkaç şeyden kaynaklanabilir. Hamile kalma süperfetasyon nedeniyle iki ila üç gün değişiklik gösterebilir. Uterus içinde döllenmiş yumurtanın yerleşmesi de iki ya da üç gün daha gecikebilir. Ek olarak, döl yatağındaki lokasyon, çeşitli embriyolara giden kan akışı, gelişimsel geri kalma ya da ani hızlanma gelişimsel farklılıklara neden olabilir.

Ayrıca özellikle de ilk birkaç hafta boyunca doğum sonrası gelişimde farklılıklar olmaktadır. Bu su anlama gelmektedir: yavru, aynı günde doğan kardeşleriyle karşılaştırıldığında, 49 günlük olduğunda aslında gelişimsel olarak 42 ile 56 günlük arasında bir yerde olabilir. Yavrularda ve daha sonra da erişkin köpeklerde davranışsal tutarlılık ya da bunun eksikliğinde rol oynayan şey, bu soğuk ve zalim dünyaya geldikleri andan itibaren aldıkları kronolojik yaş hatta dakikalar değil noral, fizyolojik ve fiziksel gelişimdir.

Bu bulguları paylaşmamın nedeni 49 günlük mitini belirli bir bakış açısına yerleştirmektir. 7 hafta sadece kronolojik bir yaş, yani doğumdan sonra geçen süredir. Gelişimsel olarak, istatistiksel sınırların bir haftalık artı eksiyle beraber ortaya çıkan bir ortalamadır. Evcil köpeklerin %95'i doğumdan sonra gelişimsel olarak 6 ila 8 hafta arasında olacakları anlamına gelmektedir.

Her bir batıma davranışsal değişiklikler açısında yakından ve objektif olarak baktığınızda şaşırtıcı değişiklikler göreceksiniz. Bazı yavrular erken gelişme gösterirken bazıları geride kalacaktır. Belirli bir haftada bir yavrunun yaptığını diğeri 3 gün önce yaparken diğerleri gelecek haftaya kadar yapamayabilir. Scott ve Fuller'in çalışmalarının başka bir bulgusu da

sosyal gelişimdeki varsayımsal periodların belirli zaman dilimleriyle sınırlanmasıydı. Yavrunun kaç günlük olduğu, bu periyodların bir şekilde gerçek zaman dilimlerine çevrilerek kullanıldığı artı ve eksi sınırların ortalamalarıdır.

Örneğin sosyalleşme döneminin önemli bir işaretçisi sese karşı kulakların hareket kabiliyetidir. Bu işaretçiye ait ortalama yaş 19.5 gündür. Yavruların %95'i bu özelliği 14.9 ila 24.1 gün arasında gösterirler. Diğer bir işaretçi 20.8 inci günde dişlerin patlamasıdır. Ortalamaya vurulduğunda yavruların %95'i, 15 ila 26.6 günler arasında diş çıkarmaya başlarlar. Bu zaman belirleyicilere göre sosyalleşme döneminin başlangıcı için ortalama yaş 21 gündür. Ancak, gelişme kriterlerine bakıldığında bu süre aslında 15 ila 27 günler arasında değişebilir.

Scott ve meslekdaşları sosyal gelişimin kritik dönemlerini şöyle tanımlamışlardır:

1- Neonatal – doğumdan sonra ilk 2 hafta

2- Geçiş – 2 ila 3 hafta

3- Sosyalleşme – 3 ila 12 hafta

4- Gençlik - 12 ila 32 hafta

32 haftadan sonra köpekler cinsel olgunluğa ulaşmış sayılır. Neonatal dönemin hemen önüne, araştırma grubunun göz önüne almadığı, döllenmeden doğuma kadar olan süre ile 1 ila 2 yaş arasındaki dönemi kapsayacak ve duygusal olgunluk dönemi (post ergenlik dönemi) diyebileceğimiz periyodları da ekleyebiliriz.

Prenatal dönem süresince gelişmekte olan embriyonik yavru, annenin içgüdüsel uyarıcıları ve hormonlarının etkisi altındadır. Hamile dişinin kullandığı ya da deneyimlediği ilaçlar, röntgen ışınları, kimyasallar, hastalıklar, parazitler ve kötü beslenme özellikle de hamileliğin ilk çeyreğinde yavrular için tehlike arz eder. Son dönemlerde annenin maruz kalabileceği ısı, beslenme eksikliği, diğer fizyolojik ve fiziksel şartlar gibi aşırı stres daha sonra yavrularda artan duygusal durum, davranışta aşırılıklar ve öğrenmede yavaşlama gibi sorunlara neden olmaktadır.

Neonatal dönem genel olarak anneden süt emme ve uyuma anlamına gelir. Bu süre içinde annenin, yuvanın ve birbirlerine karşı kokusal bir bağ geliştirirler. Koku ve dokunma duyuları bu dönemde daha iyi gelişerek yavruların dış dünyadan bilgi aldıkları temel kaynaklara

dönüşürler. Bu dönemde insanlar yavrulari ellerine aldiklarinda düşük miktarda stres yaratarak duygusal ve fiziksel olarak gelişmelerini sağlarlar. İlk iki hafta içinde ellenen yavrular daha hızlı büyüdüğü gibi daha çabuk olgunlaşır ve hastalıklara karşı daha dirençli olurlar. Bu dönem içinde elle temas edilmeyen yavrularla karşılaştırıldıklarında daha dengelidirler; duygusal stresle daha kolay başa çıkarlar ve daha kolay öğrenirler.

2inci haftadan 3uncu hafta geçiş döneminde yavrular koku alma, duyma ve içsel alginin (propriyosepsiyon) diğer metodlarını geliştirirler. Gözler yaklaşık 3 haftalıkken açılır; duyma yürümeyle birlikte ortalama aynı dönemde yaklaşık 10 gün sonra başlar. Bunlar yuvanın dışında tek bir noktaya tuvaletlerini yapmaya başladıkları zamana denk gelir. Anne ve batım kardeşleriyle sosyal iletişime geçme bu geçiş döneminin sonunda başlar. Bu iki hafta içinde yavrular küçük birer et parçasından hareketli küçük canlılara dönüşürler.

Yavurlar bu dönemde korku nedir bilmezler. Evdeki gürültülü makineler, yere düşen tencere tava ya da insanın ayağına takılan kovanın devrilmesi aynen üzerlerinden atlayıp geçen insanlar gibi onlarda hiç bir korku tepkisine neden olmayacaktır. Daha çok hafif bir irkilme refleksi gösterip sesin geldiği yöne doğru bakabilirler. Korku hala daha 3 ya da daha fazla hafta uzaklıktadır.

Sosyalleşme dönemi 3 haftalıkken başlar ve 14 haftaya kadar uzar. Bu dönemde yavrular köpek olmayı öğrenirler. Oyun içinde kavgayı, seksi, avlanmayı, avlarını yakalamayı ve diğerlerinden korumayı öğrenerek hayatlarında daha sonra gerekli olacak becerileri geliştiriler. Yumuşak ısırma, kafayı çevirme ve tehdit yoğunluğu gibi baskınlık ve çekiniklik lisanını öğrenirler. Ayrıca insanlarla bağ kurmaya başlarlar. Genellikle köpek davranışı öğrencileri, 3 ve 6 hafta arasında, köpeğin köpeklerle sosyalleşmesinin önce geldiğini ve bunu 6 ve 14 haftalar arasında insanların takip ettiğine inanır.

Gerçekte iki tip sosyaleşme birbiriyle eş zamanlı gerçekleşir. Köpeklerle olan ya da birincil sosyalleşme diyebileceğimiz dönem doğumdan sonra başlar ve genclik hatta genç erişkin döneme kadar devam eder. İnsanlarla olan sosyalleşme doğum sonra ele alınmalarıya başlar ve korku tepkisinin gösterilmeye başladığı 6-7 haftalık döneme kadar devam eder. Bu süre

zarfında insan ve köpeklerle sosyalleşme doğru şekilde gerçekleşmediyse bundan sonra olma ihtimali düşüktür.

Sosyalleşmenin son yarısında korku tepkisinin geliştiği döneme girilir ki bu 5inci haftanın sonunda başlayıp 7inci haftaya gelindiğinde hızlanır ve 9uncu haftada en tepe noktasına ulaşır. 10uncu haftada sabitlenir ve ömür boyu orada kalır. Genel olarak, sistemastik olarak duyarsızlaştırılmadıysa (desensitisation) sosyalleştirilmemiş bir köpekgin 7inci ve 9uncu haftalarında korkuyla bağdaştırdıkları şey ömür boyu değişmeyecektir. Bu dönem boyunca ilk defa gerçekleşecek sert cezalanadırma, izolasyon ya da güçlü korku tepkisi yaratacak bir uyaran köpeğin erişkin hayatında anormal derecede korkaklık, eğitimde güçlük ya da anti-sosyal davranış gibi aşırı davranış şekillerine dönüşecektir. Bu dönem, bir ay önce herkese gülücük saçsa da bir yabancı yaklaştığında ağlamaya başlayan 7-8 aylık çocukla aynıdır.

Ergenlik evresi 3 ila 8 ay arasındaki dönemdir ve sosyalleşme döneminde gerçekleşen şeylerin doğru şekilde pekiştirilmesi ya da doğru yöntemlerle düzeltilmesi gerekir. 8 ayı geçtiğinde genel olarak köpek erişkin kabul edilmeye başlanır. Erişkin köpeklerin yaptığı şekilde bacağını kaldırıp bölgesini işaretlemeye, kademeli olarak baskınlık yarışına girmeye, özellikle de erkekler arasında agresyon artamaya, dişilerin ilk kizginlik dönemine girmesiyle üremeyle ilgili tüm davranışlar sergilenmeye başlar. Bu dönemlerde köpek genetik olarak baskın ya da çekinik mi; utangaç ya da kendine güvenen bir köpek mi ortaya çıkmaya başlar. Bu dönemin başlamasının ardından 18 ay ila 2 yasına kadar köpek aynen ergenlerin yaşadığı kimlik krizinden geçecektir. Ancak hatırlanmalıdır ki bu dönemler standard sapmaya sahip genellelemelerdir. Bu hafta ve ayların her köpeğe uygulanabilir kesin tarihler olmadığını özellikle vurgulamak istiyorum.

Yavru köpek sahibini en çok ilgilendirmesi gereken dönem 3uncu dönem yani sosyalleştirme dönemidir. Bu aynı zamanda Bar Harbor grubununun da üzerinde yoğunlaştıkları dönemdir. Bulguları göstermiştir ki anne ve batım kardeşleriyle başlayan köpeklerle olan sosyalleşme 3 haftalıkken başlayıp bir kaç ay daha devam etmektedir. Bu dönemin başlangıcı gözlerin açılması ve ani seslere gösterdikleri irkilme refleksiyle aynı döneme gelmektedir. Erişkin köpek kalp atış düzeyi ve beyin paternlerine ulaşmak 7inci haftada başlayan ve köpekler arasındaki sosyalleşmenin en tepe noktası olan dilimle örtüşmektedir.

İnsanları kabul etme yavruların hareketlenmesiyle birlikte 5 haftalıkken başlayıp 8inci ve 9uncu haftalarda zirveye ulaşır; ancak daha bir 5 ila 6 hafta kadar da devam eder. İnsanı kabul etme döneminin altını çizen kriterler: düşük korku tepkisi ve 5 haftalıkken en yükseğe çıkan yaklaşılabilirlik düzeyidir. Bitiş dönemi ise düşük yaklaşılabilirlik ve yüksek korku tepkisi gösterdikleri 14uncu haftadadır. Köpek-insan sosyalizasyonunun 5 haftadan önce de başlayabildiğini öne sürmektedirler. Ondan öncesi yavruların hareketlilik düzeylerinin sınırlı olması nedeniyle kolay görülmemektedir. Kısaca insanlara olan yakınlık en az 2 ya da 3 hafta önce başlıyor görünmektedir.

Sese karşı irkilme tepkisi 3 haftalıkken belirgindir ve 5inci haftada başlayan korku tepkisinin en erken göstergesi olarak görülebilir. Bu sınırları belirlemek için yavrular test edilecekleri zamana kadar hiç bir insan kontağı olmaksızın sadece anneleriyle bırakılmıştır. Bu, insanlarla ilk defa karşılaştıkları haftanın insanlara en yüksek korku tepkisi gösterdikleri 14uncu hafta olduğu anlamına gelmektedir. Buna benzer olarak, bu yaş grubu için insanlarla ilk temasın en düşük korku düzeyine sahip olup en yüksek yaklaşılabilik sergiledikleri 5inci haftadır. Başka bir batımda yapılan gözleme göre 4uncu haftadan başlayarak haftada iki kere 20şer dakikalık etkileşimin insanlarla sosyal bağın gelişmesi için yeterli olduğunu göstermiştir. Öyleyse tam olarak 49uncu gün de neyin nesidir? Tüm bu köpek araştırmalarının hiç bir yerinde 49uncu günden bir kez bile bahsedilmemektedir.

‘’Sihirli’’ 7inci hafta fikri nereden gelmiş olabilir? Bunun bir nedeni 7inci haftanın sosyalleşme dönemi için mantıklı bir ortalama olması olabilir. Yine de bundan tek ve en ideal yaşın bu olduğu çıkarılmaması gerekir. Araştırma grubunun üç üyesi olan Freidman, Kıng ve Elliot köpeklerin sosyal gelişimlerindeki kritik dönemler üzerine yayınladıkları çalışmada yavruların haftalık yaşlarına göre yaklaşılabilirlik ve sakınma skorlarını kaydettikleri bir tablo hazırladılar. Tablo yaklaşılabilirlik skorlarının 2 ile 3uncu haftalarda düşük, 5inci haftada gözle görülür bir şekilde yüksek ve kademeli olarak neredeyse hiç yaklaşılmayı tolere etmedikleri 14uncu haftada düştüğünü göstermiştir. Sakınma skorları ise, korku tepkisi veremeye başladıkları döneme eş olarak, 3uncu ve 5inci haftalarda mevcut değilken 7inci haftada ani yükseliş göstermeye başlamış ve 10uncu haftada en tepe noktasına ulaşmıştır. Azalan yaklaşılabilirlik ve artan sakınma tepkilerini temsil eden çizgiler 7inci haftada kesişmektedir.

49uncu GÜNE BAŞKA BİR BAKIŞ

Bu yazarlara göre en hızlı sosyalleşme dönemi 6 ila 8inci haftalarda gerçekleşmektedir. Yine de, bu araştırmadaki yavru köpekler test edilecekleri güne kadar insanlarla hiç bir şekilde ilişki kurmamışlar ve her yavru grubu haftada bir kez test edilmiştir. Sadece kurtlar, kır kurtları (coyote), yabanı köpekler gibi vahşi köpekgillerde gerçekleşene benzer insan kontağından mahrum olmanın toplam etkisini ölçmüşlerdir. Ancak nasılsa Wolter bunu tam olarak 49uncu güne indirgemiştir.

Freidman, King ve Elliot'un yavru köpekler üzerindeki gözlemlerine dayanarak Scott, dengeli bir köpek yetiştirmek için iki kural ortaya atmıştır. **Birincisi** yavru köpekle insan arasındaki kurulacak yakın sosyal ilişki 6inci ve 8cinci haftalar arasında gerçekleşmelidir. Bu yavrunun kardeşlerinden ayrılıp yeni evine gitmesi için ideal bir zaman aralığıdır. Daha erken yapılırsa yavru diğer köpeklerle (annesi ve kardeşleri) bağ kuracak zamandan mahrum bırakılacak ve sadece insanlara bağlanacaktır. Öte yandan, eğer insanlarla sosyalleştirme 12inci ya da daha sonraki haftalara bırakılacak olursa yavru sadece diğer köpeklere yakın hissedecek ve insanların yanında çekingen hatta korkak olacaktır. Ev köpeklerinin yanı sıra rehber ve av köpekleri insanlarla yakından çalışması gereken köpekler için köpek-insan sosyalleşmesi büyük önem taşımaktadır. İnsanlarla yakın ilişkiye ihtiyacı olmayan köpeklerde 6 ila 8 haftalıkken köpek-insan sosyalleştirmesi çok da temel gereksinim olmayabilir.

İkinci genel kural: yavru köpekler, en azından başlangıç olarak olsa da, erişkin olduklarında karşılaşacakları ortamlarla 3 ya da 4 aylık olmadan önce tanıştırılmaları gerekmektedir. 8 ila 12 haftalık yavrularin adapte olması çok kolaydır. Bu zaman aralığı gelecekteki yaşamının temellerini atmak için idealdir. Eğer yavruların çok az ya da hiç insanla kontağı olmamışsa en ideali 7 değil 6 haftalıkken alınmalarıdır. 12 haftaya kadar beklemek insandan çekinen köpeklere yol açacaktır. Büyük çiftliklerde ve kafeslerde üretilen yavrular eğer yetişticiler özellikle sosyalleşme konusunda çaba harcamazlarsa bu sorunla karşı karşıya kalacaklardır.

Ancak eğer yetiştirici sorumluluk sahibi ise ve yavrularla konuşuyor, kucağına alıyor, farklı gürültülere, durumlara ve ayaklarının altında farklı zeminlere vs alıştırıyorsa, annesi ve kardeşleriyle tam olarak iletisimde olmasına izin veriyorsa Scott'un birinci kuralı burada

geçerli olmaz. Yavrular düzenli insanlarla kontak halinde olacağından 6 ila 8 hafta yavrunun kardeşlerinden ayrılıp yeni ailesine girmesi için ideal zaman olmayabilir.

Hayatta herşeyde olduğu gibi 6-8 haftalık periyodun da olumsuz yanları vardır. Birincisi yabancılardan uzak durma ve yeni veya garip durumlardan korkma gibi korku tepkilerinde hızlı bir artışın gözlemlenecek olmasıdır. 5inci haftada nerdeyse hiç fark edilmezken 7inci haftada korku aniden artmaya başlar. Annesi ve kardeşlerinden aniden ayrı düşmesi, yavrunun bildiği tek güvenlik noktası olduğundan, kısa yaşamında deneyimlediği en büyük tramvadır.

7inci haftada tamamiyle yeni bir ortama transfer olması gelişmekte olan korku tepkisinin hız kazanması nedeniyle yavru için ektra stres kaynağıdır. 3 ile 6inci haftalardaki düşük korku duygusuyla bağdaştırdığı aynı ortamda annesi, kardeşleri ve aynı yetiştirici ile birlikte tutulurken içinde bulunduğu ortamın zenginleştirilmesi ile bu dönemin etkileri hafifletilebilir. 10uncu haftaya gelindiğinde bu hassas dönem sona erecektir.

Korku tepkisinin ani artışıyla ilintili bir başka olumsuz yan ise sütten kesilmedir. Scott ve Fuller'in çalışmasında gösterilen zaman aralıklarında sütten kesilmenin normal süresi 7inci haftadır. Sütten kesilme yavruya tanıdık olan herşeyden kopmasıyla beraber onun icin süper travmatik bir süreç olabilir.

Daha az dökümente edilmiş ancak Bar Harbor grubunun çalışmasında değinilen diğer bir olumsuz yan ise köpekle köpek arasındaki sosyalleşmenin 7inci haftada bütünüyle tamamlanmamış olmasıdır. Bu sosyal bağın kurulumu ve geliştirilmesi sadece bir kaç hafta değil bazı davranışlar söz konusu olduğunda aylar alacaktır. Elbetteki köpek bu olmadan da hayatta kalacaktır. Milyonlarcası kalıyor. Yine de, evde annesi ve kardeşleriyle üç hafta daha geçirirse köpek sosyal olarak daha tamam olacaktır.

Hem erkek hem de dışilerin erişkin cinsel davranışlarının yanı sıra cinsel karşılaşmalardaki sosyal duzen de etkilenecektir. Yavrunun işbirlikçi ya da rekabetçi karakteri 9uncu ve 10uncu haftalarda gelişir. Bu nedenle yavru seçimi 7inci haftadansa 10uncu haftada daha az riskler

içermektedir. Kardeşlerden erken ayrılmanın sonucu olarak diğer davranışsal modifikasyonlar mevcutsa da iyi test edilmiş dokümantasyon hala daha eksiktir.

Tamamen dökümente edilmemiş ancak Avrupa'nın bazı yerlerinde kabul görmüş bir inanışa göre 10 haftalık yavru vücut oranları bakımından erişkin halinin küçük bir modelidir. Yavruların büyümesini izleyen herkes şahitlik edecektir ki bir gün köpeğin kulakları olması gerekenden büyükken ertesi gün patileri bu oransızlığa sahip olacaktır. Ancak, 10 haftalıkken tüm yavrular tam olarak erişkin oranlarına sahiptirler. Bunun bilimsel hiç bir ölçüme dayanmadığını biliyorum. Bu bilgi tamamen bireysel gözlemlere dayanmaktadır. Bu durumun kanıtı için farklı ırklardan yavrular 10 haftalık, bir ve iki yaşındayken sistematik ölçümler yapılmalıdır. Ben sadece bir kaç ırkı gözlemledim ve sonuç olumluydu. Yine de, bu durum belirli bir ırktan, kan hattından hatta cinseye bağlı bile olabilir.

Öyleyse yavrunuzu almak için yetiştiricinin kapısını ne zaman çalmalısınız? Öncelikle cevap yetiştiricinin anne ve yavrulara nasıl davrandığıyla yakından ilgilidir. Eğer kafeslerde insan kontağından uzak yetiştirme yapılıyorsa 7inci hafta bile çok geçtir. Böyle bir yetiştiriciyle karşı karşıya iseniz yavruyu kurtarmak için en geç 6inci haftada dahil olmanız gerekebilir. 7inci haftada korku tepkisi vermeye başlayacağı için insan kontağından uzak olduğu her gün yavrunun psikolojik travması artacaktır. İlk 12 haftada insan kontağından uzak bırakıldığında yavru büyük bir ihtimalle, ırkına ve kalıtsal karakterine de bağlı olarak, eğitilmesi ya imkansız ya da aşırı derecede zor olacak, muhtemelen korku nedenli ısırgan bir erişkine dönüşecek, insanlardan uzak durmaya çalışacak ve tıpkı vahşi köpekgiller gibi davranacaktır.

Ancak işini doğru yapan bir yetiştirici ise, köpek davranışından bir nebze de olsa anlıyorsa, yavruların doğum kutusu ya da büyüdükleri alan insanların yanından geçtiği bir yerdeyse (kim yumuk yumuk birbirinin üzerinden yuvarlanan yavrulara karşı koyabilir ki?) 7 hafta yuvadan ayrılmak için çok erkendir. Bu şartlarda 10 hafta yavrunun en uyumlu olduğu yaş olduğu için idealdir. Yavru seçmek zar atmaya benzer. 10 haftalıkken seçim yapıldığında yavrunu fiziksel ve psikolojik özellikleri çok daha oturmuş olacaktır.

Yetiştiriciler 10 hafta beklemekte ısrar ederseniz bunu kabul ederler mi? Bazısı evet. Aslına bakarsanız müşteri kaybetmeyi göze alarak özellikle 10 hafta beklemeyi seçen yetiştirici sayısı artmakatdır. Bazıları da en kısa sürede yavruları elden çıkarmak isteyeceklerdir. Yavrular büyüdükçe beslenmesi, bakımı, asiları ve parazit tedavisi vs kat be kat artış gösterir.7 haftalıkken elde edilecek maddi kazanç, bu dönemden sonra hızla azalmaya başlar.

Öte yandan, beklemenize evet diyen yetiştiriciler yavruları konusunda verecekleri garantiden daha emin olacakları gibi müşterileri de yavrulardan daha memnun kalacaktır. Yeni yuvalarına yolladıkları yavrular hayata daha hazır olarak gidecektir. Kardeşlerinden ve annelerinden ayrıldıkları o ilk geceyi ağlayarak geçirmedikleri korkusuz ve kendien güvenen yavrulara dönüşeceklerdir. Hayatlarındaki bu köklü değişimle başa çıkabilecekleri psikolojik, sosyal ve fiziksel yeteneklere sahip olacaklarından yaşamın onlara sunacağı süprizlere karşı çok daha hazırlıklı olacaklardır. Bundan dolayı hepimizin ne kadar şanlı olduğunu ise sonra anlariz.

Bu yazı yazarın izniyle Türkçe'ye İlker Ünlü tarafınan çevrilmiştir.